ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

JÁN MAZÁK

της 30ής Απριλίου 2009 [1]

I — Εισαγωγή

1. Με διάταξη της 29ης Φεβρουαρίου 2008 η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Μαρτίου 2008, το Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Vorarlberg (ανεξάρτητο διοικητικό τμήμα του ομόσπονδου κρατιδίου του Vorarlberg) [2] (Αυστρία) υπέβαλε στο Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του άρθρου 12 ΕΚ.

2. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσία, να διευκρινιστεί αν η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας κατά την έννοια της διατάξεως αυτής αποκλείει την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως η οποία προβλέπει ότι το αυτοκόλλητο σήμα ετήσιας ισχύος για τη χρήση ομοσπονδιακών οδών με διόδια χορηγείται δωρεάν μόνο στα άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην ημεδαπή.

3. Το ζήτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς με αντικείμενο την προσφυγή που άσκησε ο A. Gottwald, γερμανός υπήκοος με βαριά αναπηρία, κατά της αποφάσεως με την οποία του επιβλήθηκε πρόστιμο διότι οδηγούσε σε αυστριακό αυτοκινητόδρομο με διόδια χωρίς να έχει καταβάλει τα σχετικά τέλη.

II — Νομικό πλαίσιο

4. Κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, του Bundesstraßen-Mautgesetz 2002 (νόμου του 2002 σχετικά με τα διόδια επί των ομοσπονδιακών οδών, στο εξής: Bundesstraßen-Mautgesetz), ως είχε κατά τον κρίσιμο χρόνο, οχήματα με δύο (μοτοσικλέτες κ.λπ.) ή περισσότερους τροχούς, των οποίων το συνολικό επιτρεπόμενο βάρος δεν υπερβαίνει τους 3,5 τόνους, μπορούν να κυκλοφορούν σε οδούς με διόδια μόνον κατόπιν της καταβολής σχετικών τελών που καλύπτουν ορισμένη χρονική περίοδο.

5. Το άρθρο 11, παράγραφος 1, του Bundesstraßen-Mautgesetz ορίζει ότι η καταβολή των προβλεπομένων για ορισμένη χρονική περίοδο τελών διοδίων πραγματοποιείται πριν από τη χρήση των οικείων οδών, με την επικόλληση ειδικού σήματος στο όχημα.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Στο εξής: Unabhängiger Verwaltungssenat.

6. Το άρθρο 13, παράγραφος 2, του Bundesstraßen-Mautgesetz προβλέπει ότι το Ομοσπονδιακό Γραφείο που είναι αρμόδιο για τις κοινωνικές υποθέσεις και τα ζητήματα αναπηρίας χορηγεί δωρεάν, κατόπιν αιτήσεως, σε άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην ημεδαπή και επ' ονόματι των οποίων έχει ταξινομηθεί τουλάχιστον ένα όχημα με περισσότερους από δύο τροχούς και επιτρεπόμενο συνολικό βάρος που δεν υπερβαίνει τους 3,5 τόνους αυτοκόλλητο σήμα ετήσιας ισχύος, εφόσον οι αιτούντες είναι εφοδιασμένοι με κάρτα αναπηρίας δυνάμει του άρθρου 40 του Bundesbehindertensgesetz (ομοσπονδιακού νόμου για τα άτομα με ειδικές ανάγκες), με την οποία πιστοποιείται η σοβαρή και μόνιμη ανικανότητά τους να βαδίσουν, η αδυναμία τους να χρησιμοποιήσουν μέσα μαζικής μεταφοράς λόγω μόνιμης βλάβης της υγείας τους ή η τυφλότητά τους.

7. Από τις παρατηρήσεις της Αυστριακής Κυβερνήσεως προκύπτει ότι ο τόπος της «συνήθους διαμονής» καθορίζεται βάσει του άρθρου 66, παράγραφος 2, του Jurisdiktionsnorm (αυστριακού νόμου της 1ης Αυγούστου 1895, περί της καθ' ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητας των τακτικών δικαστηρίων σε αστικές υποθέσεις, RGBl. 111).

8. Κατά το άρθρο 20, παράγραφος 1, του Bundesstraßen-Mautgesetz, οι οδηγοί οχημάτων που κυκλοφορούν σε οδούς με διόδια χωρίς να έχουν εξοφλήσει νομοτύπως τα σχετικά τέλη διαπράττουν διοικητική παράβαση και καταδικάζονται στην καταβολή προστίμου ύψους 300 έως 3 000 ευρώ (κατά τον κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρόνο, ύψους 400 έως 4 000 ευρώ).

III — Ιστορικό της διαφοράς, διαδικασία και προδικαστικό ερώτημα

9. Ο A. Gottwald έχει τη γερμανική ιθαγένεια, κατοικεί στη Γερμανία και πάσχει ολική παραπληγία με απώλεια όλων των λειτουργιών κάτω του τετάρτου ραχιαίου σπονδύλου, λόγω της οποίας είναι καθηλωμένος σε αναπηρική πολυθρόνα. Είναι κάτοχος της κάρτας που χορηγείται στη Γερμανία στα άτομα με βαριά αναπηρία.

10. Στις 26 Αυγούστου 2006 ο A. Gottwald μετέβαινε από τη Γερμανία στην Αυστρία, όπου σκόπευε να παραμείνει για πολυήμερες διακοπές. Ενώ οδηγούσε στον μετά διοδίων αυτοκινητόδρομο A 14 Rheintal με κατεύθυνση προς το Τιρόλο και κοντά στην έξοδο για Wolfurt/Lauterach, υποβλήθηκε σε έλεγχο βάσει του Bundesstraßen-Mautgesetz, κατά τον οποίο διαπιστώθηκε ότι δεν είχε επικολλήσει στο αυτοκίνητό του το σχετικό με τα τέλη διοδίων σήμα.

11. Συνεπώς, με ποινικού χαρακτήρα απόφαση που εξέδωσε η Bezirkshauptmannschaft Bregenz (πρωτοβάθμια διοικητική αρχή της περιφέρειας του Bregenz) στις 4 Δεκεμβρίου 2006, ο A. Gottwald υποχρεώθηκε, κατόπιν της αναγνωρίσεως εξαιρετικών ελαφρυντικών περιστάσεων για μείωση της ποινής του δυνάμει του άρθρου 20 του Verwaltungsstrafgesetz (νόμου περί διοικητικών κυρώσεων), να καταβάλει πρόστιμο ύψους 200 ευρώ, διότι οδηγούσε το αυτοκίνητό του σε οδικό δίκτυο με διόδια χωρίς να έχει εξοφλήσει, πριν κυκλοφορήσει με το όχημά του, τα προβλεπόμενα για ορισμένη χρονική περίοδο τέλη διοδίων με την αγορά του ειδικού αυτοκόλλητου σήματος. Από την εν λόγω απόφαση προκύπτει ότι ο A. Gott-

wald παρέβη, κατόπιν τούτου, το άρθρο 20, παράγραφος 1, του Bundesstraßen-Mautgesetz, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 10, παράγραφος 1, και 11, παράγραφος 1, του νόμου αυτού.

12. Στην κύρια δίκη, το Unabhängiger Verwaltungssenat καλείται να αποφανθεί επί της προσφυγής που άσκησε ο A. Gottwald κατά της αποφάσεως αυτής.

13. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα του άρθρου 13, παράγραφος 2, του Bundesstraßen-Mautgesetz, το οποίο προβλέπει ένα μέτρο συνδρομής υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες που κατοικούν στην Αυστρία, με την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας που καθιερώνει το άρθρο 12 ΕΚ.

14. Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει συναφώς ότι τυχόν περιορισμός της απαλλαγής από την υποχρέωση καταβολής τελών διοδίων με την αγορά του σχετικού σήματος αποκλειστικώς και μόνο στα άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην ημεδαπή συνιστά, κατ' αρχήν, έμμεση διάκριση λόγω ιθαγένειας κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, η οποία μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον αν η διαφορετική μεταχείριση, αφενός, στηρίζεται σε αντικειμενικούς λόγους ανεξάρτητους από την ιθαγένεια των οικείων προσώπων και, αφετέρου, είναι ανάλογη προς τον σκοπό τον οποίο θεμιτώς επιδιώκει το εθνικό δίκαιο.

15. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 12 ΕΚ τυγχάνει εφαρμογής είτε λόγω του γεγονότος ότι ο A. Gottwald, επιθυμώντας να περάσεις τις διακοπές του στην Αυστρία, μετέβη σε άλλο κράτος μέλος ως αποδέκτης υπηρεσιών οι οποίες επρόκειτο να του παρασχεθούν εκεί [3] είτε, εν πάση περιπτώσει, για τον λόγο ότι η επίμαχη εν προκειμένω κατάσταση ρυθμίζεται από τις διατάξεις του τίτλου V της Συνθήκης που αφορά την κοινή πολιτική μεταφορών.

16. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Unabhängiger Verwaltungssenat αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 12 ΕΚ την έννοια ότι αποκλείει την εφαρμογή διατάξεως της εθνικής νομοθεσίας η οποία προβλέπει ότι το ετήσιο αυτοκόλλητο σήμα που πρέπει να φέρουν τα αυτοκίνητα που κινούνται στις εθνικές οδούς για τις οποίες προβλέπονται διόδια χορηγείται δωρεάν μόνο σε όσους πάσχουν από συγκεκριμένη αναπηρία και έχουν την κατοικία τους ή τη συνήθη διαμονή τους στην ημεδαπή;»

3 — Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει συναφώς στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1989, 186/87, Cowan (Συλλογή 1989, σ. 195).

IV — Νομική ανάλυση

Α — *Παραδεκτό*

1. Κύρια επιχειρήματα των μετεχόντων στη διαδικασία

17. Στην παρούσα διαδικασία υπέβαλαν παρατηρήσεις ο A. Gottwald, η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή. Όλοι παρέστησαν και στην επ' ακροατηρίου συζήτηση της 12ης Μαρτίου 2007.

18. Κατά την Αυστριακή Κυβέρνηση, είναι τουλάχιστον αμφίβολο αν η υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

19. Συναφώς, ισχυρίζεται κατ' ουσίαν ότι, ανεξαρτήτως του ζητήματος αν η προϋπόθεση περί κατοικίας από την οποία εξαρτάται η δωρεάν χορήγηση του ειδικού σήματος είναι συμβατή με το κοινοτικό δίκαιο, έπρεπε να επιβληθεί πρόστιμο στον A. Gottwald καθόσον δεν είχε εν πάση περιπτώσει τηρήσει την υποχρέωση που υπείχε από το άρθρο 11, παράγραφος 1, του Bundesstraßen-Mautgesetz να επικολλήσει στο αυτοκίνητό του το σχετικό σήμα πριν κυκλοφορήσει με αυτό σε οδικό δίκτυο με διόδια.

20. Κατά την Αυστριακή Κυβέρνηση, η κύρια δίκη δεν αφορά αυτή καθαυτή τη διαδικασία του άρθρου 13, παράγραφος 2, του Bundesstraßen-Mautgesetz, στην οποία αναφέρεται το προδικαστικό ερώτημα και σύμφωνα με την οποία, κατόπιν αιτήσεως και υπό ορισμένες προϋποθέσεις, το ειδικό σήμα ετήσιας ισχύος χορηγείται δωρεάν σε άτομα με ειδικές ανάγκες.

21. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει συναφώς ότι ο A. Gottwald ουδέποτε ζήτησε να λάβει το σήμα αυτό.

22. Επομένως, κατά την άποψη της Αυστριακής Κυβερνήσεως, το υποβληθέν ερώτημα ουδεμία σχέση έχει με τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης και η απάντηση του Δικαστηρίου θα είχε αμιγώς υποθετικό χαρακτήρα, με συνέπεια η υπό κρίση αίτηση να πρέπει να θεωρηθεί απαράδεκτη σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου.

23. Η Επιτροπή υποστηρίζει, αντιθέτως, ότι η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή. Τονίζει συναφώς ότι απόκειται, κατ' αρχήν, στο εθνικό δικαστήριο να κρίνει αν κάποιο ζήτημα ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου έχει σημασία για την επίλυση της ενώπιόν του διαφοράς. Το αιτούν δικαστήριο έκρινε ρητώς με τη διάταξη περί παραπομπής ότι αυτό συμβαίνει εν προκειμένω. Επιπλέον, φαίνεται ότι δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο η απάντηση του Δικαστηρίου να μπορεί, τουλάχιστον, να επιφέρει περαιτέρω μείωση του προστίμου που επιβλήθηκε στο πλαίσιο της κύριας δίκης, στοιχείο το οποίο, υπό το πρίσμα της μάλλον ελαστικής προσεγγίσεως που έχει υιοθετήσει

το Δικαστήριο όσον αφορά το ζήτημα του παραδεκτού των αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, αρκεί για να αποδείξει ότι το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου δεν είναι αμιγώς υποθετικό.

24. Ο A. Gottwald παρατηρεί ότι, μολονότι τυπικώς θα μπορούσε να έχει υποβάλει αίτηση για να του χορηγηθεί δωρεάν το ειδικό σήμα, αυτή θα ήταν αδύνατο να ευδοκιμήσει στην πράξη.

2. Εκτίμηση

25. Υπενθυμίζεται κατ' αρχάς ότι, κατά πάγια νομολογία, απόκειται αποκλειστικά στο εθνικό δικαστήριο, που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της δικαστικής απόφασης που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο [4].

26. Κατά συνέπεια, εφόσον τα ερωτήματα που υποβάλλονται αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να απαντήσει [5].

27. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου η οποία ζητείται δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσης ή ακόμα όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν [6].

28. Φρονώ ότι κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

29. Μολονότι αληθεύει ότι ο A. Gottwald ουδέποτε υπέβαλε αίτηση για να του χορηγηθεί δωρεάν το σχετικό σήμα και ακόμη και αν υποτεθεί ότι, όπως υποστήριξε η Αυστριακή Κυβέρνηση, είναι δυνατό να επιβληθεί πρόστιμο σε άτομο με ειδικές ανάγκες απλώς και μόνο διότι δεν έχει επικολλήσει στο αυτοκίνητό του το σήμα αυτό πριν κυκλοφορήσει σε οδούς με διόδια, καίτοι δικαιούται να το λάβει δωρεάν, παρα-

4 — Βλ, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-11/07, Eckelkamp κ.λπ. (Συλλογή 2008, σ. I-6845, σκέψη 27) της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-213/07, Μηχανική (Συλλογή 2008, σ. I-9999, σκέψη 32), και της 5ης Μαρτίου 2009, C-545/07, Apis-Hristovich (Συλλογή 2009, σ. I-1627, σκέψη 28).

5 — Βλ, μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσες αποφάσεις Eckelkamp κ.λπ. (σκέψη 27), Μηχανική (σκέψη 33), και Apis-Hristovich (σκέψη 29).

6 — Βλ, μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσες αποφάσεις Eckelkamp κ.λπ. (σκέψη 28), Μηχανική (σκέψη 34), και Apis-Hristovich (σκέψη 30).

μένει το γεγονός ότι ουδόλως αποδεικνύεται ότι το αιτούν δικαστήριο δεν θα μπορούσε να αντλήσει συνέπειες για την ενώπιόν του διαφορά από την απάντηση του Δικαστηρίου στο υποβληθέν ερώτημα.

30. Ειδικότερα, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, το οποίο επίσης δεν αμφισβητήθηκε από την Αυστριακή Κυβέρνηση, τυχόν απάντηση του Δικαστηρίου υπό την έννοια ότι εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη εν προκειμένω αντιβαίνει στο άρθρο 12 ΕΚ, καθόσον καθιστά αδύνατη τη δωρεάν χορήγηση του σχετικού σήματος σε περιπτώσεις όπως αυτή του A. Gottwald, να ληφθεί υπόψη από το αιτούν δικαστήριο ως πρόσθετη ελαφρυντική περίσταση όταν αποφανθεί επί της προσφυγής του A. Gottwald.

31. Επομένως, το υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα είναι, κατά τη γνώμη μου, παραδεκτό υπό το φως της προαναφερθείσας νομολογίας.

B — *Επί της ουσίας*

1. Κύρια επιχειρήματα των μετεχόντων στη διαδικασία

32. Κατά τον A. Gottwald, το άρθρο 12 ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στο πλαίσιο της κύριας δίκης.

33. Συγκεκριμένα, ισχυρίζεται ότι η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή καθόσον υπήρξε, ως τουρίστας, αποδέκτης υπηρεσιών στον τομέα των μεταφορών. Επιπλέον, κανόνες όπως ο επίμαχος εν προκειμένω περιορίζουν το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 18 ΕΚ.

34. Κατά την άποψη του A. Gottwald, καθόσον η εξαίρεση από την υποχρέωση καταβολής τελών διοδίων πριν από τη χρήση του οικείου οδικού δικτύου περιορίζεται μόνο σε άτομα με ειδικές ανάγκες τα οποία έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην Αυστρία, το μέτρο αυτό συνιστά έμμεση διάκριση λόγω ιθαγένειας που αντιβαίνει στο άρθρο 12 ΕΚ. Δεν είναι ούτε αναγκαίο ούτε σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας. Συναφώς, η άνιση αυτή μεταχείριση είναι αντίθετη προς την αρχή της αναλογικότητας και για τον λόγο ότι ο αριθμός των προσώπων που χρησιμοποιούν τακτικά τις αυστριακές οδούς με διόδια χωρίς να κατοικούν στη χώρα αυτή είναι μεγάλος, σε ορισμένες δε περιπτώσεις πρόκειται δίχως αμφιβολία για άτομα με ειδικές ανάγκες.

35. Ο A. Gottwald υπογραμμίζει, επιπλέον, ότι το ετήσιας ισχύος αυτοκόλλητο σήμα που χορηγείται δωρεάν εκδίδεται χωρίς να ελεγχθεί αν το ενδιαφερόμενο άτομο με ειδικές ανάγκες το χρησιμοποιεί στην πράξη. Συνεπώς, οι κοινωνικές πτυχές του μέτρου αυτού δεν μπορεί να είναι αποφασιστικής σημασίας. Επίσης, δεδομένου ότι υφίσταται ήδη ευρωπαϊκή άδεια σταθμεύσεως για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, δεν είναι δυνατό να ευδοκιμήσει το επιχείρημα ότι τυχόν αναγνώριση του πλεονεκτήματος της δωρεάν χρήσεως των οδών με διόδια υπέρ των ατόμων με ειδικές ανάγκες, ανεξαρτήτως του τόπου κατοικίας τους, θα συνεπαγόταν ιδιαίτερη διοικητική επιβάρυνση για την Αυστρία.

36. Ο A. Gottwald προσθέτει ότι η δωρεάν διάθεση του σήματος ετήσιας ισχύος σε άτομα με ειδικές ανάγκες δεν αποτελεί κοινωνική παροχή μη ανταποδοτικού χαρακτήρα της οποίας η χορήγηση θα μπορούσε να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση της απόδειξης της υπάρξεως ορισμένου βαθμού ενσωματώσεως του ενδιαφερομένου προσώπου στην κοινωνία του οικείου κράτους μέλους. Τέλος, τονίζει ότι δεν υπάρχει δυστυχώς επί του παρόντος κοινό σύστημα κατατάξεως των βαθμών αναπηρίας, το οποίο να ισχύει σε ολόκληρη την Κοινότητα.

37. Αντιθέτως, η Αυστριακή Κυβέρνηση, μολονότι συμφωνεί ότι το άρθρο 12 ΕΚ έχει εφαρμογή εν προκειμένω, υποστηρίζει ότι η διάταξη αυτή δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης.

38. Ισχυρίζεται ότι η δωρεάν χορήγηση του αυτοκόλλητου σήματος ετήσιας ισχύος σε άτομα με ειδικές ανάγκες συνιστά κοινωνική παροχή μη ανταποδοτικού χαρακτήρα. Όπως συνάγεται από τη νομολογία, ιδίως δε από την απόφαση Grzelczyk [7], η αναγνώριση τέτοιων πλεονεκτημάτων δεν επιτρέπεται να εξαρτάται από προϋποθέσεις διαφορετικές από εκείνες που ισχύουν για τους υπηκόους του οικείου κράτους μέλους, κάτι που πάντως δεν συμβαίνει εν προκειμένω.

7 — Απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, C-184/99, Grzelczyk (Συλλογή 2001, σ. I-6193).

39. Επιπλέον, όπως επισήμανε η Αυστριακή Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, το επίδικο πλεονέκτημα δεν συνδέεται με προϋπόθεση περί κατοικίας υπό την κλασσική της έννοια, καθόσον χορηγείται και σε άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν απλώς τη «συνήθη διαμονή» τους στην ημεδαπή, κατά την έννοια του άρθρου 66, παράγραφος 2, του Jurisdiktionsnorm. Κατά τον καθορισμό του τόπου της συνήθους διαμονής, μπορούν να ληφθούν υπόψη και περιστάσεις σχετικές με την ιδιωτική και/ή την επαγγελματική ζωή του ενδιαφερομένου, με συνέπεια να είναι δυνατή η δωρεάν χορήγηση του σήματος και σε άτομα που ασκούν τακτικά επαγγελματική δραστηριότητα στην Αυστρία.

40. Στο μέτρο, εντούτοις, που το αιτούν δικαστήριο λαμβάνει ως δεδομένο ότι η επίμαχη ρύθμιση συνιστά έμμεση διάκριση, η στηριζόμενη στο κριτήριο της κατοικίας διαφορετική μεταχείριση μπορεί να δικαιολογηθεί από την επιδίωξη θεμιτού σκοπού, όπως η διασφάλιση της αποδείξεως της ύπαρξης ορισμένου βαθμού ενσωματώσεως του αιτούντος στην κοινωνία του εν λόγω κράτους [8]. Η απαίτηση περί κατοικίας ή συνήθους διαμονής συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού αυτού και αποτρέπει την ανεξέλεγκτη διόγκωση του κόστους που συνεπάγεται το επίμαχο μέτρο [9].

8 — Συναφώς, γίνεται παραπομπή στην απόφαση της 15ης Μαρτίου 2005, C-209/03, Bidar (Συλλογή 2005, σ. I-2119, σκέψη 61).

9 — Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Αυστριακή Κυβέρνηση διευκρίνισε σχετικώς ότι το κόστος θα ήταν πέντε φορές υψηλότερο από το τρέχον (περίπου 3 εκατομμύρια ευρώ το 2008), αν το πλεονέκτημα της δωρεάν χορηγήσεως του ειδικού σήματος αναγνωριζόταν χωρίς να ληφθεί υπόψη ο τόπος (συνήθους) διαμονής, και σε άτομα με ειδικές ανάγκες που χρησιμοποιούν τους δρόμους με διόδια μόνο στο πλαίσιο μιας σύντομης παραμονής στην Αυστρία, όπως συνέβη εν προκειμένω.

41. Η Αυστριακή Κυβέρνηση τονίζει, ακολούθως, ότι με τη δωρεάν διάθεση του αυτοκόλλητου σήματος ετήσιας ισχύος σε άτομα με ειδικές ανάγκες επιδιώκεται ο σκοπός της διευκολύνσεως της κινητικότητας των προσώπων που, λόγω αναπηρίας, δεν μπορούν να επαφίενται στις δημόσιες μεταφορές. Επιπλέον, από το γεγονός ότι προβλέπεται συναφώς μόνον η χορήγηση σήματος ετήσιας ισχύος προκύπτει σαφώς ότι ο σκοπός του επίδικου πλεονεκτήματος έγκειται στην παροχή υποστήριξης σε πρόσωπα που προβαίνουν σε συστηματική και επί μακρόν χρήση των οδών με διόδια, και όχι σε πρόσωπα που διέρχονται από τον αυστριακό αυτοκινητόδρομο για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Για τον λόγο αυτό, ένα άτομο με ειδικές ανάγκες που κατοικεί στην Αυστρία και κυκλοφορεί σε οδούς με διόδια μόνον περιστασιακά ή προσωρινά θα όφειλε επίσης να προμηθευτεί το σχετικό αυτοκόλλητο σήμα.

42. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα του άρθρου 12 ΕΚ, το οποίο έχει εφαρμογή εν προκειμένω τόσο επειδή ο A. Gottwald άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος άλλου κράτους μέλους κατά την έννοια του άρθρου 18 ΕΚ όσο και επειδή έκανε χρήση, ως τουρίστας, της ελευθερίας που έχει ως αποδέκτης υπηρεσιών δυνάμει του άρθρου 49 ΕΚ. Διατείνεται ότι η είσπραξη διαφορετικών τελών με μοναδικό κριτήριο τον τόπο κατοικίας ατόμων με ειδικές ανάγκες που βρίσκονται, κατά τα λοιπά, στην ίδια ακριβώς κατάσταση συνιστά έμμεση διάκριση λόγω ιθαγένειας.

43. Πάντως, καίτοι με τις γραπτές της παρατηρήσεις η Επιτροπή υποστήριξε ότι το οικείο εθνικό μέτρο εισάγει αδικαιολόγητη διάκριση η οποία απαγορεύεται από το άρθρο 12 ΕΚ, στην επ' ακροατηρίου συζήτηση κατέληξε, κατόπιν των διευκρινίσεων που παρέσχε η Αυστριακή Κυβέρνηση, ότι η επίμαχη αυστριακή ρύθμιση είναι στην πραγματικότητα σύμφωνη με το άρθρο αυτό, αν ληφθούν υπόψη ο σκοπός που εξυπηρετεί η δωρεάν χορήγηση του ειδικού σήματος ετήσιας ισχύος, η έννοια της συνήθους διαμονής και το γεγονός ότι ένα άτομο με ειδικές ανάγκες που κατοικεί στην Αυστρία θα όφειλε επίσης να καταβάλει τα σχετικά τέλη εφόσον βρισκόταν στην ίδια κατάσταση με τον A. Gottwald.

2. Εκτίμηση

44. Υπογραμμίζεται, κατ' αρχάς, ότι μια κοινωνική παροχή όπως η επίδικη εν προκειμένω εμπίπτει προδήλως, αυτή καθαυτή, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Επομένως, καθόσον αφορά το κοινοτικό δίκαιο, απόκειται κατ' αρχήν στο κάθε κράτος μέλος –όσο επιθυμητή και αν είναι η θέσπιση τέτοιων διατάξεων– να αποφασίσει αν θα λάβει κοινωνικά μέτρα όπως το επίμαχο εν προκειμένω, το οποίο αφορά την υπό ορισμένες προϋποθέσεις δωρεάν χορήγηση σήματος ετήσιας ισχύος στα άτομα με ειδικές ανάγκες, ή, για τον ίδιο λόγο, οποιοδήποτε άλλο παρόμοιο μέτρο, όπως η διάθεση στα άτομα με ειδικές ανάγκες σήματος με δεκαήμερη ισχύ τα κράτη μέλη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια σε θέματα κοινωνικής πολιτικής [10].

10 — Βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-192/05, Tas Hagen και Tas (Συλλογή 2006, σ. I-10451, σκέψη 21) της 18ης Ιουλίου 2007, C-213/05, Geven (Συλλογή 2007, σ. I-6347, σκέψη 27), και της 22ας Μαΐου 2008, C-499/06, Halina Nerkowska (Συλλογή 2008, σ. I-3993, σκέψη 23).

45. Εντούτοις, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς ότι τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά την άσκηση αυτής της αρμοδιότητάς τους, να τηρούν το κοινοτικό δίκαιο, ιδίως τις διατάξεις της Συνθήκης που αναγνωρίζουν την ελευθερία όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να κατοικούν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών και τη θεμελιώδη απαγόρευση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγένειας [11].

46. Υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, είναι πρόδηλο ότι ο A. Gottwald δεν μετέβη στην Αυστρία με σκοπό να ασκήσει τα δικαιώματά του στο πλαίσιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, οπότε ούτε μπορεί να αξιώσει τη δωρεάν χορήγηση του ειδικού σήματος ετήσιας ισχύος, ως «κοινωνικού πλεονεκτήματος», βάσει της ίσης μεταχειρίσεως που προβλέπει το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 [12] ούτε είναι δυνατό να θεωρηθεί το πλεονέκτημα αυτό παροχή μη ανταποδοτικού χαρακτήρα κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 [13].

47. Ως πολίτης της Ένωσης, πάντως, ο A. Gottwald έχει κατ' αρχήν το δικαίωμα, εντός του πεδίου εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ, να τυγχάνει της ίδιας μεταχειρίσεως [με τους ημεδαπούς] εφόσον βρίσκεται κατά τα λοιπά στην ίδια κατάσταση [με αυτούς] [14].

48. Συνακόλουθα, κατά το μέτρο που ο A. Gottwald μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα αυτό στην υπόθεση της κύριας δίκης, το ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί εν προκειμένω είναι κατ' ουσίαν αν η δωρεάν χορήγηση του αυτοκόλλητου σήματος ετήσιας ισχύος μόνο σε άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν τουλάχιστον τη συνήθη διαμονή τους στο οικείο κράτος μέλος συνιστά απαγορευμένη διάκριση λόγω ιθαγένειας ή, άλλως ειπείν, όσον αφορά τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, αν ο λόγος για τον οποίο πρόσωπο ευρισκόμενο στην κατάσταση του A. Gottwald δεν δικαιούται να λάβει δωρεάν το ειδικό αυτό σήμα συνδέεται με την ιθαγένειά του ή, αντιθέτως, σχετίζεται με οποιονδήποτε άλλο αντικειμενικό παράγοντα, ανεξάρτητο από την ιθαγένεια [15].

49. Συνεπώς, θα προχωρήσω εξετάζοντας αναλυτικότερα, πρώτον, αν η κατάσταση στην υπόθεση της κύριας δίκης πρέπει να εκτιμηθεί, όπως προτείνει το αιτούν δικαστήριο, υπό το πρίσμα της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας την οποία καθιερώνει το άρθρο 12 ΕΚ, δεύτερον –σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως– κατά πόσον η επίμαχη ρύθμιση μπορεί κατ' αρχήν

11 — Βλ., σχετικώς, απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, C-224/02, Pusa (Συλλογή 2004, σ. I-5763, σκέψη 22), και προπαρατεθείσες αποφάσεις Tas-Hagen και Tas (σκέψη 22), καθώς και Nerkowska (σκέψη 24).

12 — Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33).

13 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73).

14 — Βλ. ιδίως προπαρατεθείσα απόφαση Grzelczyk (σκέψη 31) και απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 2003, C-148/02, Garcia Avello (Συλλογή 2003, σ. I-11613, σκέψη 23).

15 — Καθίσταται, συνεπώς, σαφές ότι η υπό κρίση υπόθεση δεν αφορά, στην πραγματικότητα, περίπτωση διακρίσεως λόγω των ειδικών αναγκών του ενδιαφερομένου, αλλά το ενδεχόμενο (έμμεσης) διακρίσεως λόγω της ιθαγένειάς του.

να συνιστά διάκριση κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου και, τέλος, αν η διαφορετική μεταχείριση, καίτοι συντρέχει διάκριση, στηρίζεται σε αντικειμενικούς λόγους ανεξάρτητους από την ιθαγένεια.

50. Όσον αφορά, κατ' αρχάς, το ζήτημα αν το άρθρο 12 ΕΚ έχει εφαρμογή εν προκειμένω, κατά πάγια νομολογία, ο πολίτης της Ένωσης μπορεί κατ' αρχήν να επικαλεστεί το δικαίωμα ίσης μεταχειρίσεως ανεξαρτήτως ιθαγένειας, το οποίο διασφαλίσει η διάταξη αυτή, σε όλες τις καταστάσεις που εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου [16].

51. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι στις καταστάσεις αυτές περιλαμβάνονται όσες αφορούν την άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη και όσες αφορούν την άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, το οποίο παρέχει το άρθρο 18 ΕΚ [17].

52. Σε σχέση με την υπόθεση της κύριας δίκης, αρκεί κατά την άποψη μου να επισημανθεί ότι, μεταβαίνοντας σε άλλο κράτος μέλος για να περάσει εκεί τις διακοπές του, ο A. Gottwald άσκησε απλώς το δικαίωμα που έχει ως πολίτης της Ένωσης, δυνάμει του άρθρου 18 ΕΚ, να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών. Για τον λόγο αυτό και μόνον, η κατάσταση στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν είναι αμιγώς εσωτερικής φύσεως, αλλά εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, οπότε το άρθρο 12 ΕΚ τυγχάνει εφαρμογής.

53. Συμφωνώ, πάντως, με την Επιτροπή ότι η κατάσταση στην υπόθεση της κύριας δίκης διέπεται από το κοινοτικό δίκαιο και για τον λόγο ότι ο A. Gottwald, καθόσον μετέβη στην Αυστρία ως τουρίστας για να περάσει τις διακοπές του, πρέπει να θεωρηθεί αποδέκτης υπηρεσιών και, συνεπώς, μπορεί υπό την ιδιότητά του αυτή να στηριχθεί στο άρθρο 12 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 49 ΕΚ που αφορά την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών [18].

54. Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστεί αν είναι σύμφωνο με τις επιταγές του άρθρου 12 ΕΚ ένα κοινωνικό μέτρο, όπως το επίδικο εν προκειμένω, από το οποίο ωφελούνται μόνον

16 — Βλ. επ' αυτού, ιδίως απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1998, C-274/96, Bickel και Franz (Συλλογή 1998, σ. I-7637), και προπαρατεθείσες αποφάσεις Garcia Avello (σκέψη 23) και Bidar (σκέψη 36).

17 — Βλ, μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσες αποφάσεις Garcia Avello (σκέψη 24) και Bidar (σκέψη 33) απόφαση της 12ης Ιουλίου 2005, C-403/03, Schempp (Συλλογή 2005, σ. I-6421, σκέψη 18), και απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2008, C-221/07, Zablocka-Weyhermüller (Συλλογή 2008, σ. I-9029, σκέψη 29).

18 — Βλ., σχετικώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Cowan (σκέψη 15) και Bickel και Franz (σκέψη 15), καθώς και απόφαση της 16ης Ιανουαρίου 2003, C-388/01, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 2003, σ. I-721, σκέψη 12). Η υπό κρίση υπόθεση πρέπει πάντως, κατά την άποψή μου, να εξεταστεί –όπως προκύπτει και από τη διατύπωση του υποβληθέντος ερωτήματος– υπό το πρίσμα της διαλαμβανόμενης στο άρθρο 12 ΕΚ γενικής απαγορεύσεως των διακρίσεων και όχι της απορρέουσας από το άρθρο 49 ΕΚ ειδικής εκφράσεώς της στο πλαίσιο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, κατά το μέτρο που η χρήση των οδών με διόδια συνιστά μάλλον μέσο προσβάσεως στις υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν και όχι αυτή καθαυτή την υπηρεσία που έχει σημασία στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης. Με άλλα λόγια, η διάκριση την οποία καταγγέλλει ο προσφεύγων της κύριας δίκης φαίνεται να έχει, τρόπον τινά, παρεμπίπτοντα χαρακτήρα σε σχέση με τις υπηρεσίες των οποίων επρόκειτο να γίνει αποδέκτης. Εν πάση περιπτώσει, πάντως, η παρούσα εκτίμηση σε σχέση με το επίμαχο μέτρο ισχύει κατ' αναλογία και για την ειδική απαγόρευση του άρθρου 49 ΕΚ.

τα άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στο οικείο κράτος μέλος και, επομένως, όχι πρόσωπα ευρισκόμενα στην κατάσταση του A. Gottwald.

55. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι το άρθρο 12 ΕΚ απαγορεύει όχι μόνον τις εμφανείς διακρίσεις λόγω ιθαγένειας, αλλά και κάθε μορφή συγκαλυμμένης διακρίσεως, η οποία, κατ' εφαρμογήν άλλων διαχωριστικών κριτηρίων, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα [19].

56. Αυτό ισχύει για αμφότερες τις προϋποθέσεις περί κατοικίας και περί συνήθους διαμονής, τις οποίες προβλέπει το άρθρο 13, παράγραφος 2, του Bundesstraßen-Mautgesetz, κατά το μέτρο που οι απαιτήσεις αυτές ενδέχεται να αποβούν κυρίως εις βάρος των υπηκόων άλλων κρατών μελών [20].

57. Επιβάλλεται, συνεπώς, η διαπίστωση ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνική ρύθμιση μπορεί όντως να συνιστά έμμεση διάκριση λόγω ιθαγένειας κατά την έννοια του άρθρου 12 ΕΚ.

58. Εντούτοις, η διαπίστωση αυτή δεν αρκεί για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η επίμαχη διάταξη είναι ασύμβατη προς το άρθρο 12 ΕΚ. Τούτο δεν ισχύει σε περίπτωση που η διάταξη αυτή δικαιολογείται από αντικειμενικές περιστάσεις, ήτοι, ειδικότερα, από αντικειμενικούς λόγους ανεξάρτητους από την ιθαγένεια των οικείων προσώπων και ανάλογους προς τον θεμιτό σκοπό που επιδιώκει το εθνικό δίκαιο [21].

59. Φρονώ ότι η σχετική με το ειδικό αυτοκόλλητο σήμα εθνική ρύθμιση, κατά το μέτρο που εξαρτά τη δωρεάν χορήγησή του από προϋπόθεση περί κατοικίας ή συνήθους διαμονής και λαμβανομένων υπόψη της φύσεως και του σκοπού του εν λόγω κοινωνικού μέτρου, μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί αντικειμενικά δικαιολογημένη και σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας. Συναφώς, επισημαίνω τα ακόλουθα.

60. Πρώτον, πρέπει να υπομνηστεί ότι το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει, σε σχέση με διάφορα κοινωνικά πλεονεκτήματα και παροχές, ότι μπορεί να είναι θεμιτή η απαίτηση να διασφαλιστεί η ύπαρξη

19 — Βλ., επ' αυτού, ιδίως απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 1994, C-398/92, Mund & Fester (Συλλογή 1994, σ. I-467, σκέψη 14), και προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας (σκέψη 13).

20 — Βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 23ης Ιανουαρίου 1997, C-29/95, Pastoors και Trans-Cap (Συλλογή 1997, σ. I-285, σκέψη 17) της 29ης Απριλίου 1999, C-224/97, Ciola (Συλλογή 1999, σ. I-2517, σκέψη 14), και της 23ης Μαρτίου 2004, C-138/02, Collins (Συλλογή 2004, σ. I-2703, σκέψη 65).

21 — Βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Mund & Fester (σκέψη 17), Bickel και Franz (σκέψη 27) και Bidar (σκέψη 54), καθώς και απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2005, C-258/04, Ιωαννίδης (Συλλογή 2005, σ. I-8275, σκέψη 29).

κάποιας συνδέσεως μεταξύ του αποδέκτη και του οικείου κράτους μέλους, όπως για παράδειγμα –ανάλογα με τις περιστάσεις και το είδος του πλεονεκτήματος– ενός πραγματικού δεσμού μεταξύ του προσώπου και της αγοράς εργασίας, κάποιας σχέσης με το κοινωνικό σύνολο ή, ειδικότερα, ορισμένου βαθμού ενσωματώσεως στην κοινωνία αυτού του κράτος μέλους [22].

61. Δεύτερον, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι ο τόπος κατοικίας αποτελεί, κατ' αρχήν, πρόσφορο κριτήριο για την απόδειξη της υπάρξεως τέτοιου δεσμού. Και σε αυτή την περίπτωση, η απάντηση στο ερώτημα αν το σχετικό κριτήριο είναι θεμιτό από απόψεως της νομολογίας στην οποία παρέπεμψα με το αμέσως ανωτέρω σημείο θα εξαρτηθεί, μεταξύ άλλων, από το οικείο πλεονέκτημα ή την παροχή και δη από το ζήτημα αν η προϋπόθεση περί κατοικίας στη συγκεκριμένη της μορφή, για παράδειγμα τυχόν απαίτηση να έχει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο τη διαμονή του στην ημεδαπή τουλάχιστον για ορισμένο χρονικό διάστημα, είναι σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο και, ειδικότερα, ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό [23].

62. Συναφώς, όσον αφορά τον δικαιολογημένο και αναλογικό χαρακτήρα της προϋποθέσεως περί κατοικίας ή συνήθους διαμονής από την οποία εξαρτάται η εφαρμογή του επίδικου κοινωνικού μέτρου, υπενθυμίζεται ότι το μέτρο αυτό συνίσταται στη δωρεάν χορήγηση ειδικού σήματος ετήσιας ισχύος σε άτομα με ορισμένο βαθμό αναπηρίας, ήτοι, όπως προκύπτει από την οικεία εθνική ρύθμιση, σε άτομα των οποίων η κάρτα αναπηρίας πιστοποιεί τη σοβαρή και μόνιμη ανικανότητά τους να βαδίσουν, την αδυναμία τους να χρησιμοποιήσουν μέσα μαζικής μεταφοράς λόγω μόνιμης βλάβης της υγείας τους ή την τυφλότητά τους.

63. Δεν αμφισβητείται (αφού εξάλλου συνάδει με την ως άνω περιγραφή του) ότι το μέτρο αυτό έχει ως σκοπό να βοηθήσει τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ευνοώντας την κινητικότητα και την κοινωνική τους ενσωμάτωση σε ετήσια βάση.

64. Υπ' αυτή την έννοια, φρονώ, πρώτον, ότι ο καθορισμός των δικαιούχων της επίδικης παροχής βάσει, μεταξύ άλλων, του τόπου της κατοικίας ως πρόσφορου κριτηρίου για να αποδειχθεί η ύπαρξη ορισμένου δεσμού με το έδαφος και την κοινωνία του οικείου κράτους μέλους συμβαδίζει με τη φύση ενός τέτοιου μέτρου, το οποίο σκοπεί στην προώθηση της

22 — Βλ., επ' αυτού, απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2007, C-287/05, Hendrix (Συλλογή 2007, σ. I-6909, σκέψη 55), καθώς και προπαρατεθείσες αποφάσεις Collins (σκέψη 67), Bidar (σκέψη 54), Tas-hagen και Tas (σκέψεις 34 και 35), και Nerkowska (σκέψη 37).

23 — Βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Bidar (σκέψη 59) και Nerkowska (σκέψεις 39 και 41), καθώς και απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 2008, C-158/07, Förster (Συλλογή 2008, σ. I-8507, σκέψεις 50 και 58).

κινητικότητας των ατόμων με ειδικές ανάγκες, απαλλάσσοντάς τα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, από την υποχρέωση καταβολής τελών διοδίων για τη χρήση των εθνικών οδών όπου υπάρχουν διόδια.

65. Δεύτερον, πρέπει να τονιστεί ότι, όπως διευκρινίστηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η κατοικία με την κοινή έννοια του όρου δεν αποτελεί τον μοναδικό δεσμό με το οικείο κράτος μέλος, ο οποίος παρέχει στα άτομα με ειδικές ανάγκες που πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις τη δυνατότητα να ζητήσουν τη δωρεάν χορήγηση του αυτοκόλλητου σήματος ετήσιας ισχύος. Σύμφωνα με την έννοια της συνήθους διαμονής, η οποία έχει εφαρμογή βάσει της επίμαχης εθνικής ρυθμίσεως, η ύπαρξη επαρκούς δεσμού μπορεί να αποδειχθεί και με άλλους παράγοντες που είναι ενδεικτικοί μιας μόνιμης ή τακτικής συνδέσεως με το οικείο κράτος μέλος, όπως παραδείγματος χάρη η άσκηση, εντός της Αυστρίας και σε τακτική βάση, δραστηριοτήτων σχετικών με την επαγγελματική ή την ιδιωτική ζωή του ενδιαφερομένου.

66. Συναφώς, είναι αληθές ότι από τις προϋποθέσεις του άρθρου 13, παράγραφος 2, του Bundesstraßen-Mautgesetz δεν προκύπτει ρητώς ότι η δωρεάν χορήγηση του ειδικού σήματος εξαρτάται από τη διάρκεια ή από τη συχνότητα με την οποία ο αιτών χρησιμοποιεί τις οδούς με διόδια, ούτε, όπως επισήμανε ο A. Gottwald χωρίς να αντικρουστεί επ' αυτού του σημείου, φαίνεται να πραγματοποιούνται σχετικοί έλεγχοι επί των προσώπων που έχουν στην κατοχή τους το σήμα αυτό. Κατόπιν τούτου, δεν έχω πειστεί από το επιχείρημα που προέβαλε η Αυστριακή Κυβέρνηση ότι και τα άτομα με ειδικές ανάγκες που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην Αυστρία και χρησιμοποιούν τις οδούς με διόδια μόνον περιστασιακά ή για περιορισμένο χρονικό διάστημα θα όφειλαν, εν πάση περιπτώσει, να προμηθευτούν το σήμα αυτό.

67. Εντούτοις, τούτο δεν σημαίνει, πρώτον, ότι τίθεται υπό αμφισβήτηση το γεγονός ότι, όπως τόνισε η Αυστριακή Κυβέρνηση, ο σκοπός του επίμαχου κοινωνικού μέτρου έγκειται στην παροχή συνδρομής στα άτομα με ειδικές ανάγκες που χρησιμοποιούν κατ' ανάγκην τις οδούς με διόδια σε τακτική βάση.

68. Δεύτερον, παραμένει το γεγονός ότι, εν πάση περιπτώσει, το μέτρο αυτό συνίσταται στη δωρεάν χορήγηση σήματος που έχει ετήσια ισχύ. Κατά την άποψη μου, δικαιολογείται αντικειμενικά και, λαμβανομένης υπόψη της ευρείας διακριτικής ευχέρειας των κρατών μελών σε σχέση με τα κοινωνικά πλεονεκτήματα που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους [24], δεν αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας η απαίτηση να υπάρχει τουλάχιστον ορισμένος σταθερός δεσμός, όπως αποδεικνύεται με τη συνήθη διαμονή,

24 — Βλ., επ' αυτού, ιδίως προπαρατεθείσα απόφαση Tas-Hagen και Tas (σκέψη 36). Βλ. επίσης ανωτέρω σημείο 44 των προτάσεών μου.

μεταξύ του ενδιαφερομένου και του κράτους μέλους όπου βρίσκεται το οικείο οδικό δίκτυο, προκειμένου να είναι δυνατή η δωρεάν χορήγηση σε αυτόν του σήματος ετήσιας ισχύος [25].

69. Θεωρώ επομένως ότι η δωρεάν χορήγηση αυτοκόλλητου σήματος ετήσιας ισχύος για τα τέλη διοδίων σε άτομα με ειδικές ανάγκες υπό την προϋπόθεση ότι έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στο οικείο κράτος μέλος δεν είναι αντίθετη προς την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας την οποία καθιερώνει το άρθρο 12 ΕΚ, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξεταστεί εν προκειμένω, όσον αφορά τα πρόσωπα που δεν έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην ημεδαπή, κατά πόσον τυχόν δυσχέρειες κατά την εξακρίβωση του βαθμού της αναπηρίας τους, δεδομένου ότι στην Αυστρία δεν υφίσταται σχετική κάρτα, θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τη μη χορήγηση της επίδικης παροχής.

70. Όσον αφορά πάντως τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, τελικώς, μόνον όσοι βρίσκονται στην ίδια κατάσταση μπορούν να αξιώσουν την ίδια μεταχείριση ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς τους [26].

71. Υπ' αυτή την οπτική, διαπιστώνεται ότι ένα άτομο με ειδικές ανάγκες, όπως ο A. Gottwald, που μεταβαίνει στο οικείο κράτος μέλος μόνο για να περάσει εκεί τις διακοπές του και που έχει, κατά συνέπεια, εντελώς προσωρινό δεσμό με το κράτος μέλος αυτό, βρίσκεται, από πλευράς της χορηγήσεως μιας κοινωνικής παροχής όπως είναι η δωρεάν διάθεση σήματος ετήσιας ισχύος για τα τέλη διοδίων, η οποία έχει ως σκοπό να ενισχύσει, σε ετήσια βάση, την κινητικότητα και την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, σε αντικειμενικώς διαφορετική κατάσταση από εκείνη ενός ατόμου με ειδικές ανάγκες που κατοικεί ή, εν πάση περιπτώσει, έχει τη συνήθη διαμονή του στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους και για το οποίο η χρήση των εθνικών οδών με διόδια μπορεί, ως εκ τούτου, να έχει ουσιωδώς διαφορετική σημασία όσον αφορά την κινητικότητα και την ενσωμάτωσή του στην κοινωνία του εν λόγω κράτους μέλους.

72. Κατόπιν των σκέψεων που αναπτύχθηκαν ανωτέρω, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 18 ΕΚ, έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία, έχοντας ως σκοπό να ενισχύσει την κινητικότητα και την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε ετήσια βάση, προβλέπει ότι το σήμα ετήσιας ισχύος που επικολλάται στα οχήματα για τη χρήση ομοσπονδιακών οδών με διόδια χορηγείται δωρεάν μόνο σε εκείνα τα άτομα με ειδικές ανάγκες που πάσχουν συγκεκριμένη αναπηρία και έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην ημεδαπή, περιλαμβανομένων επομένως και των ατόμων με ειδικές ανάγκες που ασκούν τακτικά κάποια επαγγελματικής ή ιδιωτικής φύσεως δραστηριότητα στο οικείο κράτος μέλος.

25 — Ο δικαιολογημένος και αναλογικός χαρακτήρας των προϋποθέσεων περί κατοικίας ή συνήθους διαμονής θα έπρεπε, προφανώς, να εκτιμηθεί διαφορετικά αν η υπόθεση αφορούσε τη δωρεάν χορήγηση, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, ειδικού σήματος που θα ίσχυε για σύντομο χρονικό διάστημα.

26 — Βλ. συναφώς απόφαση της 8ης Ιουλίου 2004, C-502/01 και C-31/02, Gaumain-Cerri και Barth (Συλλογή 2004, σ. I-6483, σκέψεις 34 και 35). Βλ. επίσης ανωτέρω σημείο 47 των προτάσεών μου (και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

V — Πρόταση

73. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα ως εξής:

Το άρθρο 12 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 18 ΕΚ, έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία, έχοντας ως σκοπό να ενισχύσει την κινητικότητα και την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε ετήσια βάση, προβλέπει ότι το σήμα ετήσιας ισχύος που επικολλάται στα οχήματα για τη χρήση ομοσπονδιακών οδών με διόδια χορηγείται δωρεάν μόνο σε εκείνα τα άτομα με ειδικές ανάγκες που πάσχουν συγκεκριμένη αναπηρία και έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην ημεδαπή, περιλαμβανομένων επομένως και των ατόμων με ειδικές ανάγκες που ασκούν τακτικά κάποια επαγγελματικής ή ιδιωτικής φύσεως δραστηριότητα στο οικείο κράτος μέλος.